

**Impact
Factor
2.147**

ISSN 2349-638x

Reviewed International Journal

**AAYUSHI
INTERNATIONAL
INTERDISCIPLINARY
RESEARCH JOURNAL
(AIIRJ)**

Monthly Publish Journal

VOL-III

**ISSUE-
III**

Mar.

2016

Address

- Vikram Nagar, Boudhi Chouk, Latur.
- Tq. Latur, Dis. Latur 413512
- (+91) 9922455749, (+91) 9158387437

Email

- aiirjpramod@gmail.com

Website

- www.aiirjournal.com

CHIEF EDITOR – PRAMOD PRAKASHRAO TANDALE

“शैक्षणिक गुणवत्ता विकासातील जवाहर नवोदय विद्यालयाचे योगदान”

नागररगोजे सचिन एकनाथराव

पी.एच.डी. (संशोधक विद्यार्थी)

शिक्षणशास्त्र संकूल,

स्वा.रा.ती.म.वि.नांदेड

डॉ.श्रीमती एस.एस.मुळे

प्राचार्य,

शासकिय अध्यापक महाविद्यालय,

अंबाजोगाई

प्रस्ताविक:

ग्रामीण भागातील बुदिधमान, प्रतिभावंत मुलामुलींच्या शिक्षणासाठी विशेष शिक्षणासाठी योजना म्हणून जवाहर नवोदय विद्यालयाची स्थापना करण्यात आली. जवाहर नवोदय विद्यालयाची स्थापना ही राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणांची नाविण्यपूर्ण बाब आहे. ग्रामीण भागातील प्रतिभावंत विद्यार्थी शोधून त्यांना एकत्र राहण्याची, एकत्र शिकण्याची संधी देवून प्रत्येक जिल्ह्याला एक या प्रमाणे नवोदय विद्यालयाची स्थापना करण्यात येईल असे या धोरणात नमुद केले गेला. या नवोदय विद्यालयामध्ये प्रतिभावंत विद्यार्थ्याचा विशेषत्वाने प्रथम विचार केला गेला जातो. या शाळांना नवनविन उपक्रम करण्याचे व प्रयोग करण्याचे पूर्ण स्वातंत्र असते.

जवाहर नवोदय विद्यालयातील 75% विद्यार्थी ग्रामीण भागातील व 25% विद्यार्थी शहरी भागातील असतील. तसेच अनुसूचित जातीतील मुलांचे प्रमाण 15% व अनुसूचित जमातीतील विद्यार्थ्यांचे प्रमाण 75% असेल व ½ % मुली असतील नवोदय विद्यालयामध्ये प्रथम 6 वीला दिला जातो. इयत्ता 6 वी ते 8 वी पर्यंत शिक्षणाचे माध्यम मातृभाषा किंवा प्रादेशिक भाषा असेल त्यानंतर 12 वी पर्यंत शिक्षणाचे माध्यम हिंदी किंवा इंग्रजी राहील. नवोदय विद्यालयामध्ये गुणवत्ता हा निकष ठेवून प्रवेश दिला जातो. भारतात सर्वप्रथम नवोदय विद्यालयाची स्थापना महाराष्ट्रात अमरावती या ठिकाणी झाली. या विद्यालयामुळे प्रतिभावंत विद्यार्थ्यांना गुणवत्तापूर्ण शिक्षण घेण्यास सहाय्य झाले. त्यामुळे गुणवत्तेमुळे तो देशात कोठेही शिक्षण घेण्याची संधी प्राप्त झाली.

नवोदय विद्यालय स्थापने मागची उदिष्ट्ये :

- 1) शिक्षणाच्या विषेष कार्यकमातुन राष्ट्रीय एकात्मता वाढीस लावणे.
- 2) दुर्बल घटकातील व ग्रामीण भागातील प्रज्ञा तन करणे.
- 3) प्रतिभावंत विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगिण विकासासाठी दर्जेदार शिक्षण देणे.
- 4) परिसरातील शैक्षणिक संस्थांना प्रेरणा म्हणून मार्गदर्शन करणे गुणवत्तापूर्ण शिक्षण व उपक्रम राबवणे.

नवोदय विद्यालयाची वैशिष्ट्ये :

- 1) प्रतिभावंत विद्यार्थ्यांचा विशेषत्वाने प्रथम विचार केला जातो.
- 2) या शाळेत 75% ग्रामीण भागातील व 25% विद्यार्थी शहरी भागातील असतील.
- 3) या शाळेत निवास, भोजन व्यवस्थेसह शिक्षण मोफत राहील.
- 4) या शाळा केंद्रीय माध्यमिक शिक्षण मंडळाशी संलग्न राहतील.

नवोदय विद्यालयाची स्थापना ही शैक्षणिक गुणवत्ता विकास या उदिष्टावर झालेली आहे. तेव्हा गुणवत्ता विकासाचे काही घटक सांगता येतात.

- 1) पटनोंदणी, उपस्थिती व गळती
- 2) बौद्धीक विकास
- 3) भावनिक विकास
- 4) शारिरिक विकास
- 5) शिक्षकांचे सक्षमीकरण
- 6) लोकसहभाग
- 7) ई-लर्निंग
- 8) मूल्यमापन व सनियंत्रण
- 9) श्रेणीकरण
- 10) पालक संघाचे सक्षमीकरण
- 11) अध्ययन अध्यापन प्रक्रिया
- 12) शासकीय योजनांचा लाभ

वरील काही महत्वाचे शैक्षणिक गुणवत्तेतील महत्वाचे घटक सांगता येतात. या घटकावर लक्ष केंद्रीत करून जवाहर नवोदय विद्यालय विद्यार्थ्यांनी शैक्षणिक गुणवत्ता वाढीसाठी नवनविन उपक्रम राबवते. म्हणुन शैक्षणिक गुणवत्ता विकासात नवोदय विद्यालयाचे योगदान महत्वाचे आहे.

संदर्भ :

- 1) शैक्षणिक गुणवत्ता विकास कार्यक्रम : म.रा.शै.सं.पुणे
- 2) <http://www.nvshg.org>.
- 3) जिवन शिक्षण मासिक